

Регіональна політика і територіальний розвиток

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-1>

УДК 338.2:332.1/332.14

JEL R12, R58, H10, H70

З. С. Варналій, О. В. Шевченко

Методологічний підхід до розроблення концептуальних засад щодо стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів

Сформовано методологічний підхід до розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. Показано, що важливість проведення структурних перетворень у межах України на основі використання внутрішнього потенціалу регіональних економік обумовлює потребу в регулюванні системних характеристик розвитку регіонів, однією з яких є диспропорція соціально-економічного розвитку регіонів. Визначено цілі стратегічного регулювання диспропорцій на основі використання позитивних характеристик таких диспропорцій. Сформовано концепцію стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів, що ґрунтується на поступовій зміні парадигми подолання диспропорцій парадигмою їх ефективного використання. Запропоновано методологічний синергетично-діяльнісний підхід до розроблення концептуальних засад щодо стратегічного регулювання диспропорцій. Він ґрунтується на поєднанні використання синергетичного підходу до оцінювання та систематизації диспропорцій та упорядкування діяльності інституцій, які формують політику регулювання диспропорцій. Розроблена концепція стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів є базою формування узгодженої системи принципів, методів і функцій для подальшого оцінювання, інтерпретації та моделювання динаміки диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. Отримані результати можуть бути використані місцевою владою під час розроблення стратегій розвитку регіонів.

Ключові слова: регіон, диспропорції розвитку регіонів, інвестиційні ресурси, місцевий бюджет, стратегія регіонального розвитку, концепція регулювання диспропорцій розвитку регіонів.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток України характеризується значною різномірністю регіонального простору, що становить вагомий чинник і предмет для формування заходів з реалізації державної регіональної політики. Відмінності в соціально-економічному розвитку регіонів України є основою під час проведення структурної перебудови у країні для зменшення диспропорцій і досягнення стабільних темпів економічного зростання. З огляду на важливість проведення структурних перетворень у межах України на основі використання внутрішнього потенціалу регіональних економік зростає потреба в регулюванні системних характеристик розвитку регіонів, однією з яких є диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів. Таке регулювання, зважаючи на довгостроковий контекст реалізації та потребу в розробленні різних заходів щодо упровадження, має здійснюватися у стратегічному вимірі. Актуальність проведеного дослідження полягає в необхідності формування методологічних засад щодо розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів в Україні. Практичне значення дослідження втілюється в можливості використання отриманих результатів під час розроблення стратегій розвитку регіонів і засад міжрегіонального співробітництва в контексті забезпечення рівномірності розподілу ресурсів. У дослідженні було використано методи теоретичного узагальнення, наукової абстракції, порівняння та аналогії, формалізації, системного аналізу й синтезу.

Аналіз останніх досліджень. До питання дослідження методологічних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів

© З. С. Варналій, О. В. Шевченко, 2021.

звертаються вітчизняні та закордонні фахівці. Зокрема, у роботі Л. Є. Сімків [1] проаналізовано соціально-економічні проблеми регіонів, що спричинюються диспропорціями їхнього розвитку. Підстави для формування політики розвитку регіонів за допомогою розроблення інструментарію регулювання диспропорцій, оцінювання заходів з регулювання диспропорцій і критичного дослідження їхнього впливу на структурні трансформації регіонів подано в роботах Е. М. Забарної [2] та О. В. Перепелюкової [3]. Розкриття внутрішнього потенціалу розвитку регіонів і базових адміністративно-територіальних утворень у різних країнах подано в роботах авторів [4], а також: С. Яммаріно, А. Родрігес-Позе та М. Сторпер [5], Дж. Мартінес-Галарага, Дж. Р. Розес та Д. А. Тірадо [6], що можна використати, опрацюовуючи заходи з регулювання проблем регіонів в Україні, та у роботі М. В. Шашиної [7]. Досвід інших країн щодо регулювання диспропорцій подано і в роботі таких науковців, як І. З. Сторонянська та А. Прокопюк [8]. Фінансові аспекти розроблення заходів з регулювання диспропорцій розглядаються в роботі В. О. Онищенко та М. М. Ставничої [9]. Інструментом регулювання диспропорцій регіонів є також забезпечення інноваційного розвитку регіональних науково-виробничих систем, які детально охарактеризовані в роботі І. Б. Чичкало-Кондрацької [10]. Задля втілення запропонованих заходів щодо стратегічного регулювання диспропорцій доцільно використати математичний апарат для дослідження економіки регіону та диспропорцій розвитку регіонів, наведений у роботі науковців [11] і працях Л. С. Гурянової, Т. С. Клебанової, О. А. Сергієнко та Г. С. Гончаренко [12] та С. О. Іщук [13]. Отже, дослідниками пропонується ґрунтовна база для вивчення питань розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій. Утім, у названих та інших наукових працях відсутні достатньою мірою чіткі методологічні підходи до формування концептуальних засад з регулювання диспропорцій розвитку регіонів.

Метою статті є формування методологічного підходу до розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів. Досягнення мети базується на виконанні таких завдань: окреслити цілі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів, побудувати концепцію стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів, обґрунтувати й розкрити методологічний підхід до розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів.

Основні результати дослідження. Стратегічне регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів базується на методологічному підході щодо формування концептуальних засад і механізму такого регулювання. Зазначимо, що важливу частину механізму стратегічного регулювання диспропорцій складають моделі регулювання, які дозволяють правильно розрахувати динаміку диспропорцій та їхню загрозу для цілісності економічного простору регіонів. Як зазначають дослідники, різномірності змістовних завдань у регіональних дослідженнях відповідає значна кількість різного роду моделей [14; 15]. Незважаючи на широкий вибір практично застосовуваних моделей і методів регулювання будь-яких структурних диспропорцій, на цей момент практикою не сформовано моделей і параметрів визначення показників диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, за досягнення яких визначається необхідність безпосереднього включення регулюючих механізмів. Причинами цього можна вважати відсутність відповідних методологічних основ для моделювання. На думку авторів, такі методологічні основи за потреби стратегічного регулювання диспропорцій мають поєднувати необхідність комплексного оцінювання показників диспропорцій та включення усіх

зацікавлених сторін до процесу регулювання диспропорцій і забезпечувати динамічну взаємну ув'язку цих складників.

Результатом використання методологічного підходу до концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій має стати формування моделей і розроблення заходів такого регулювання в межах механізму стратегічного регулювання. Відповідно, з огляду на мету дослідження – окреслення методологічних засад регулювання диспропорцій – окремими ключовими рисами стратегічного регулювання диспропорцій є такі.

Перша – це необхідність формулювання цілей регулювання диспропорцій. Регулюючи диспропорції, слід визначити, чи відбуватиметься покращення негативних показників соціально-економічного розвитку до середніх по країні, чи має відбуватися зниження позитивних і максимальних показників і приведення усіх показників до одного рівня.

Друга – визначення часових меж у регулюванні диспропорцій. У короткостроковому періоді можливо здійснювати подолання соціальних диспропорцій. У довгостроковому періоді можливо здійснювати лише регулювання економічних диспропорцій, орієнтуючись на цілі економічного розвитку як загалом по країні, так і в окремих регіонах.

Третя – означення переважаючих методів зменшення диспропорцій розвитку регіонів. Використовуючи ринкові методи саморегулювання економіки, неможливо наперед прогнозувати результат від саморегулювання диспропорцій, тому на дію ринкових методів можна покладати лише вирівнювання окремих соціально-економічних показників у короткостроковому періоді. Якщо ж брати за основу директивні або регулятивні методи, якими послуговуються органи влади, чи індикативні методи регулювання, то за їхньою допомогою більш імовірно досягти поставлених цілей регулювання диспропорцій.

Доцільно розглянути різні моделі, що лежать в основі регулювання диспропорцій розвитку регіонів. У багатьох неокласичних моделях зростання обґрунтовується тенденцією до вирівнювання регіональних різниць шляхом переміщення ресурсів з високорозвинених районів зі зниженою прибутковістю інвестицій у менш розвинені, які відрізняються більшою дохідністю капіталовкладень. Рівень заробітної плати, навпаки, нижче в менш розвинених районах, тому людський капітал переміщуються у високорозвинені регіони. Однак для пізніх неокласичних моделей характерне більш обережне ставлення до зближення рівнів економічного розвитку регіонів. Ще А. Льош зазначав, що тенденція до вирівнювання під впливом лише стихійних ринкових сил може реалізовуватися дуже повільно [16]. Х. Зіберт звертає увагу навіть на можливість розходження темпів зростання окремих районів на певному етапі [17, с. 72]. Він говорить, що, по-перше, диференціація в темпах зростання регіональних економік визначається швидкістю кількісних змін внутрішніх детермінант розвитку, тобто збільшенням пропозиції робочої сили та підвищенням її кваліфікації, швидкістю накопичення капіталу, частотою запровадження технічних інновацій. По-друге, міжрегіональні диспропорції змінюються залежно від рівня мобільності та взаємної заміненості факторів виробництва на різних територіях (всередині країни та між державами), причому значну роль тут відіграють напрямки переміщення ресурсів. Особлива увага приділяється тенденції до уніфікації соціальних характеристик, яка підвищує мобільність факторів. Утретє, треба також оцінювати внесок кожної детермінанти у прискорення зростання, що показують коефіцієнти в моделях, побудованих Х. Зіббертом на базі виробничих функцій. Ним зазначено, що міжрегіональна мобільність факторів зростання є найбільш суперечливим моментом у неокласичних теоріях регіонального зростання. Один факт

відсутності мобільності природних властивостей території вже примушує засумніватися у справедливості тверджень про зближення рівнів економічного розвитку регіонів. Стосовно міграції трудових ресурсів слід сказати, що на практиці вона має негативні наслідки для економічно слабозрозвинених регіонів, оскільки з них виїжджає більш кваліфікований персонал [18].

Розглянувши риси стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів і можливості використання їх на практиці, доцільно охарактеризувати теоретичні засади, що можуть бути покладені в основу методологічного підходу до розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій.

Покладаючи за мету побудову концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій, доцільно враховувати підхід, що сформувався на основі реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на засадах децентралізації, яка нині проходить в Україні. Використання такого підходу потребує застосування регулюючих механізмів з боку держави, оскільки регіони мають різні вихідні умови розвитку. Отримання повноти повноважень з управління господарською діяльністю в окремих регіонах може призвести до ще більшого зростання економічної потужності окремих з них і збільшення диспропорцій. На противагу цьому можна поставити, по-перше, узгоджену дію регіонів і формування ними спільних проектів, по-друге, регулювання обсягів державної допомоги та капітальних інвестицій, які мають виділятися обернено пропорційно до темпів економічного розвитку і параметрів соціально-економічних показників (чим вищі темпи, тим менші обсяги допомоги та ресурсів).

Ще одним підходом до стратегічного регулювання диспропорцій може бути досягнення оптимальності результату (згідно з положенням про максимізацію результату, запропонованим П. Самуельсоном). Це положення використовується під час формування Державного фонду регіонального розвитку як основи фінансового забезпечення регіонального розвитку та під час формування місцевих бюджетів (унормовано в Бюджетному кодексі України). Більшою мірою це положення стосується регулювання економічних показників, аніж соціальних. Іноді допускається вживання мікроекономічних моделей досягнення ефективності окремо – або мінімізації витрат, або максимізації прибутку. Наприклад, у разі втручання держави в розподіл капітальних вкладень за основу береться принцип максимізації прибутку, а в разі використання механізму державно-приватного партнерства в реалізації окремих проектів – принцип мінімізації витрат. У разі надання населенню субсидій і виділення асигнувань з Державного бюджету України на соціальні цілі використовується принцип мінімізації витрат, які могли б виникати у громадян, якщо б така фінансова допомога не надавалася. У розподілі інвестиційних ресурсів (здійсненні прямого державного інвестування) використовується принцип максимізації результату – у межах одного регіону або групи регіонів чи країни.

Аналіз двох зазначених теоретичних підходів (децентралізації влади та досягнення оптимальності результату) до формування методологічного підходу з розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів, сутнісне наповнення і практичне втілення таких підходів до регулювання диспропорцій розвитку регіонів призводять до необхідності виокремлення проблеми взаємоузгодження різних інструментів регулювання диспропорційності. Зокрема, відповідно до посткейнсіанської теорії впливу на сукупний попит, важливе значення мають інструменти здійснення інвестиційної діяльності, що є стимулом для зрушень розмірів

диспропорцій, та наповнення і виконання місцевих бюджетів як результат і основа для структурних змін в економіці регіону й регулювання диспропорцій. Тому варто дослідити взаємовплив зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів і поживавлення регіональної інвестиційної діяльності.

Аспекти довгострокового взаємозв'язку інвестиційної діяльності в регіоні та політики, яку проводять органи влади стосовно наповнення бюджетів різних рівнів, є такими. Підтримка слабких в економічному сенсі регіонів у довгостроковому періоді зменшить суму трансфертів до місцевих бюджетів, оскільки зростає їхня власна фінансова потужність. Регіональний аспект має стати невід'ємною частиною державної інвестиційної політики задля створення сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиційна політика має поєднувати необхідність забезпечення економічної ефективності та соціальної справедливості, передбачати оцінювання економічних наслідків регіональної політики. Другий аспект взаємопов'язаності інвестиційної діяльності та політики формування місцевих бюджетів – для збільшення фінансових можливостей місцевої влади потрібна послідовна децентралізація інвестиційного процесу шляхом поширення різних форм власності, переходу від безповоротного бюджетного фінансування до кредитування на платній і поворотній основі зі збереженням безповоротності для соціально значимих об'єктів некомерційного характеру. Регіональні інвестиційні проекти мають фінансуватися певною мірою і з центрального бюджету, що сприяло б зменшенню тенденцій регіонів до економічного відокремлення. Третій аспект – це власне потреба в зміцненні матеріально-фінансових основ місцевого розвитку для покращення вихідних умов господарювання і можливості реалізації інвестиційних проектів. Поживавлення економічного розвитку відобразиться і на наповненості місцевих бюджетів, що зі свого боку спричинить акумулювання коштів і вкладення їх в інвестиційні проекти [19].

Ефективність запропонованих заходів полягатиме в оптимізації і стабілізації фінансових потоків у країні, зростанні наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, розвитку місцевої виробничої ініціативи, вирівнюванні і покращенні показників соціального розвитку.

Розроблення концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів вимагає обрання підходу до розв'язання цього завдання. Зокрема, М. П. Бутко пропонує комплексний підхід на основі поєднання системного, інституціонального, ситуаційного та синергетичного підходів [20]. Для цілей дослідження стратегічного регулювання диспропорцій найбільш ефективним вбачається синергетичний підхід, оскільки «сукупний вплив детермінант становлення нового регіоналізму визначається не простою сумою окремих показників результативності, а є набагато більшим за рахунок мультиплікаційного ефекту, що може проявлятися у наступному: зміні продуктивності ресурсів; використанні та формуванні інтелектуального та ресурсного потенціалів регіонів; зростанні конкурентоспроможності регіонів тощо» [20].

Зазначені чинники детермінують і динаміку показників диспропорцій розвитку регіонів та їхній сукупний вплив на становище регіону, що обумовлює доцільність використання синергетичного підходу до дослідження диспропорцій і впливу на них. Додамо, однак, що, ставлячи за мету регулювати диспропорції у стратегічному вимірі, доцільно застосувати і діяльнісний підхід, який визначатиме напрями ситуаційного або системного впливу на показники диспропорцій та суб'єктів такого впливу.

Тому, проаналізувавши сукупність теоретичних засад до вироблення методичного підходу зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку

регіонів, визначимо, що в основу регулювання диспропорційності варто закласти синергетично-діяльнісний підхід. Він формується на основі поєднання застосування синергетичного підходу до оцінювання й аналізу диспропорційності та її систематизації, з одного боку, і розроблення ефективного інструментарію діяльності інституцій держави щодо впливу на параметри та показники диспропорційності, з другого [21]. На основі діяльності зацікавлених сторін щодо стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів досягається синергетичний ефект, який має стратегічне значення для розвитку регіонів.

Для теоретико-методологічного оформлення стратегічного регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів України сформовано концептуальні засади. Вони базуються на теоретичному огляді сутності та проявів диспропорцій, понять диспропорційності та стратегічного регулювання диспропорцій, обґрунтованому методологічному синергетично-діяльнісному підході до стратегічного регулювання диспропорцій. Їхньою основою є посткейнсіанська економічна теорія регулювання економіки, вони містять положення теорії сприйнятливості місцевої економіки до інновацій та є складовою частиною парадигми сталого розвитку, а реалізація їх спрямована на задоволення потреб жителів громад і країни загалом.

Висунувши гіпотезу про те, що диспропорційність показників розвитку регіонів може регулюватися через використання її позитивних характеристик, обґрунтуємо потребу у зміні парадигми подолання диспропорцій на парадигму їх використання. Водночас різко негативне сприйняття диспропорційності як явища призводить до обмеження регулювання диспропорцій виключно заходами з її регулювання. Відповідно, у регіональній політиці застосовуються такі інструменти регулювання диспропорцій, як подолання відмінностей у показниках соціально-економічного розвитку регіонів, стимулювання окремих прибуткових проектів у межах програм з подолання депресивності територій, невикористання новітніх підходів до регулювання регіональних пропорцій. Виникає об'єктивна потреба в розробленні цілісної концепції регулювання диспропорцій на основі використання її позитивних характеристик, і таке використання буде основною метою стратегічного регулювання диспропорцій. На перешкоді досягненню такої мети стоїть низка обмежень: брак усвідомлення необхідності регулювання диспропорцій, зосередженість на інструментах подолання диспропорцій і відсутність уваги до інструментів розкриття потенціалів розвитку регіонів. Подолання таких обмежень можливе через формування цілісного механізму регулювання диспропорцій на основі використання їхніх позитивних характеристик, що базуватиметься на нових засадах оцінювання диспропорцій показників розвитку регіонів і розроблення інструментів їх регулювання.

Розглянуті засади стають осяжними та отримують розвиток у низці складових концепції стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів (рис. 1).

Висновки. Отже, у статті сформовано методологічний синергетично-діяльнісний підхід до розроблення концептуальних засад щодо стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів. Визначено цілі стратегічного регулювання диспропорцій на основі використання їхніх позитивних характеристик.

Регулюючи диспропорції, можливо досягати як максимального позитивного ефекту (зокрема, змінити перерозподіл обсягів інвестицій на користь більш слабких регіонів), так і мінімального негативного ефекту (зменшити масштаби диспропорцій за соціальними та економічними показниками, знизити витрати на реалізацію певних заходів, що призводять до зміни

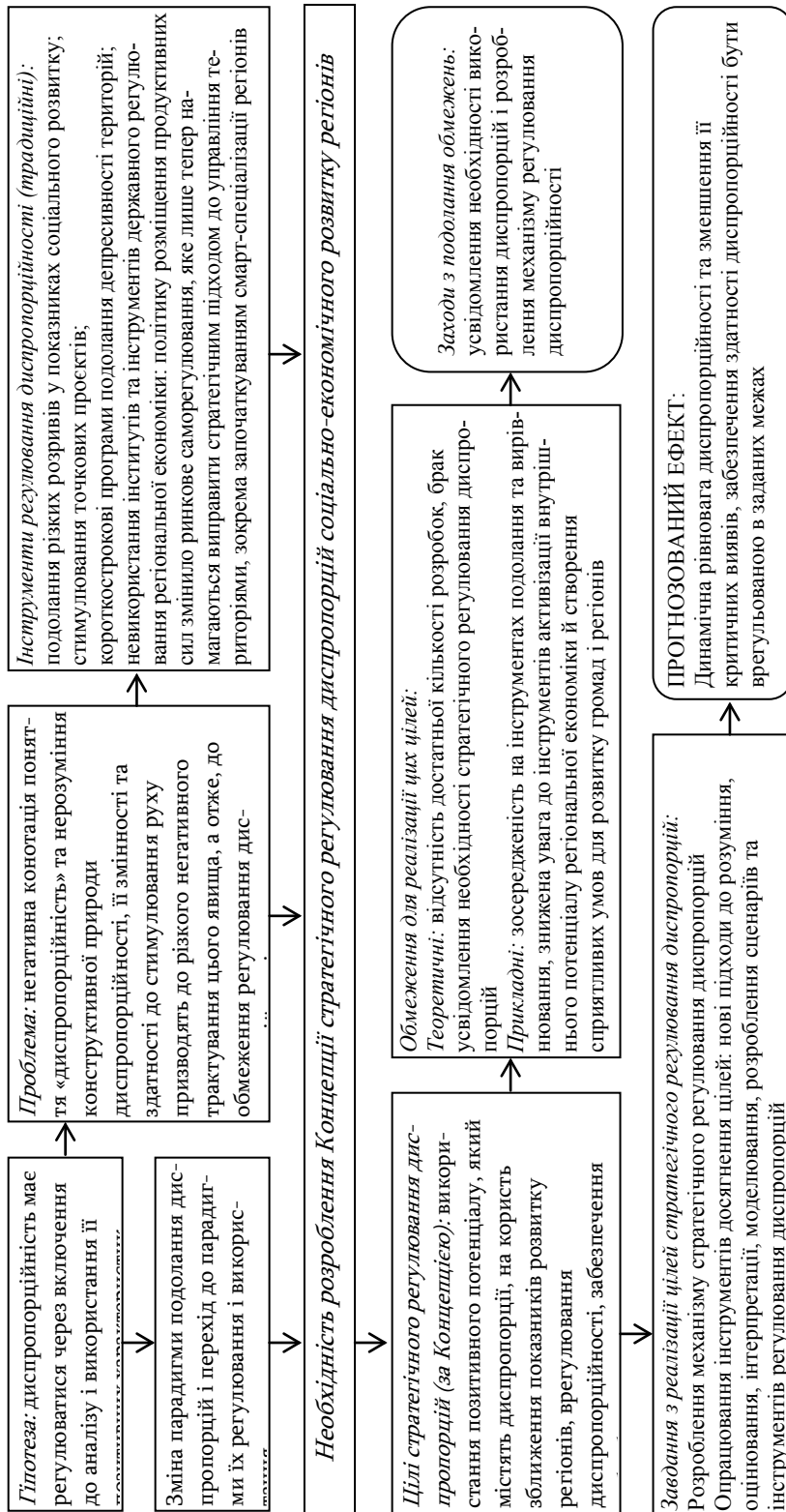

Рис. 1. Структурно-композиційна схема концепції стратегічного регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів
 Джерело: авторська розробка.

показників диспропорцій). Сформовано концепцію стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів, базовану на зміні парадигми подолання диспропорцій парадигмою їх використання. Запропонований методологічний підхід формується поєднанням використання синергетичного підходу до оцінювання і систематизації диспропорційності як явища та розроблення системи ефективної діяльності інституцій, що формують політику регулювання диспропорцій. Діяльність зацікавлених у стратегічному регулюванні диспропорцій сторін створює синергетичний ефект для підвищення якості стратегічного регулювання диспропорцій. Синергетично-діяльнісний підхід до регулювання диспропорцій реалізується у принципах, методах, функціях регулювання диспропорційності, інструментарії оцінювання та інтерпретації диспропорцій, моделюванні динаміки показників диспропорцій, розробленні сценаріїв регулювання диспропорцій. Застосовуючи синергетично-діяльнісний підхід, можливо побудувати систему заходів зі стратегічного регулювання диспропорцій. Запропонований підхід до розроблення методологічного підходу для концептуальних засад зі стратегічного регулювання диспропорцій розвитку регіонів у майбутньому через розроблення механізму стратегічного регулювання дозволить підібрати ефективні інструменти стратегічного регулювання диспропорційності розвитку регіонів України. Формулювання принципів, методів, функцій, підходів до регулювання диспропорцій розвитку регіонів створює основу для кількісного вимірювання диспропорційності з подальшим виробленням практичного механізму стратегічного регулювання диспропорційності розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Сімків Л. Є. Проблеми диспропорційного розвитку регіонів України та шляхи їх подолання. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6(44). С. 122-128.
2. Забарна Е. М. Стратегічний розвиток територій на основі подолання регіональних асиметрій. *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 101-107. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-101-107>
3. Перепелюкова О. В. Диспропорції регіонального розвитку в умовах системних трансформацій. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 88-95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-88-95>
4. *The Role of Regions? Networks, Scale, Territory* / Eds. T. Herrschel, P. Tallberg. Sweden, Kristianstads Boktryckeri, 2011. 303 p.
5. Iammarino S., Rodríguez-Pose A., Storper M. Regional inequality in Europe: evidence, theory and policy implications. *Journal of economic geography*. 2019. Vol. 19(2). Pp. 273-298. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lby021>
6. Martínez-Galarra J., Roses J. R., Tirado D. A. The long-term patterns of regional economic inequality in Spain. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49(4). Pp. 502-517. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2013.783692>
7. Шашина М. В. Регіональні аспекти структурної модернізації економіки України. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12. С. 107-112.
8. Сторонянська І., Прокопюк А. *Структурні дисбаланси розвитку економіки регіонів: порівняльний аналіз України та Польщі*: монографія. Львів-Білосток, 2018. 328 с.
9. Онищенко В. О., Ставнича М. М. Бюджетно-податковий механізм подолання соціально-економічної диференціації регіонів: теоретичний аспект. *Економіка і регіон*. 2009. № 3(22). С. 3-8.
10. Чичкало-Кондрацька І. Б. *Інноваційний розвиток регіональних науково-виробничих систем*: монографія. Полтава: Полтавський літератор, 2011. 392 с.
11. Varnalii Z., Shevchenko O. Determining disparities level in Ukraine's regions on the base of fuzzy-plural approach. *Economics and Region*. 2020. Vol. 1(76). Pp. 6-14. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2020.1\(76\).1912](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.1(76).1912)
12. Гурьянова Л. С., Клебанова Т. С., Сергиенко Е. А., Гончаренко Г. С. Модель анализа асимметрии регионального развития. *Проблемы экономики*. 2012. № 2. С. 27-33.
13. Ішук С. О. Прогнозні моделі управління розвитком економіки регіону. *Регіональна економіка*. 2011. № 4. С. 21-29.
14. Семяновський В. М. *Методи соціально-економічного прогнозування*: навч. посіб. Київ: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. 300 с.
15. *Регіонально-просторові економічні системи України: методологія і сучасна практика формування*: монографія / Л. Г. Чернюк, М. І. Фащевський, Т. В. Пепа, Т. М. Качала та ін. Київ: РВПСУ НАН України; Черкаси: ЧДТУ, 2011. 423 с.

16. Лёш А. *Пространственная организация хозяйства* / [ред. А. Г. Гранберг]. Москва: Наука, 2007. 663 с.
17. Siebert H. *Regional economic growth: theory and policy*. Scranton: International Textbook Company, 1969. 217 p.
18. MacLennan M., Robertson D. Regional policy in the United Kingdom. *Backward Areas in Advanced Countries: Proceedings of a conference held by the International Economic Association*. London, Melbourne, Toronto, New York, 1969. Pp. 37-51.
19. Шевченко О. В. Взаємовплив зміцнення доходної бази місцевих бюджетів і пожвавлення регіональної інвестиційної діяльності. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна: зб. наук. пр.* 2006. Вип. 20. С. 29-36.
20. Бутко М. П., Тульчинський Р. В. Обґрунтування сутності використання методологічних підходів до становлення нового регіоналізму. *Економіка та держава*. 2018. № 7. С. 9-12.
21. Шевченко О. В. Методичне забезпечення оцінки та аналізу рівня регіональних диспропорцій України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36(2). С. 44-51.

References

1. Simkiv, L. Ye. (2013). Problemy dysproporciynoho rozvytku rehioniv Ukrayiny ta shlyakhy yikh podolannya [Problems of disproportion development of Ukraine's regions and ways to overcome them]. *Innovatsiyna ekonomika – Innovative economy*, 6, 122-128. [in Ukrainian].
2. Zabarna, E. M. (2019). Stratehichnyy rozvytok terytoriy na osnovi podolannya rehional'nykh asymetriy [The strategic development of territories based on overcoming the regional asymmetries]. *Biznes Inform – Business Inform*, 7, 101-107. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-101-107> [in Ukrainian].
3. Perepelyukova, O. V. (2019). Dysproporciysi rehional'noho rozvytku v umovakh systemnykh transformatsiy [Imbalances in regional development in the context of systemic transformations]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 4, 88-95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-88-95> [in Ukrainian].
4. Herrschel, T., & Tallberg, P. (Eds.) (2011). *The Role of Regions? Networks, Scale, Territory*. Sweden, Kristianstads Boktryckeri.
5. Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A., & Storper, M. (2019). Regional inequality in Europe: evidence, theory and policy implications. *Journal of Economic Geography*, 19(2), 273-298. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lby021>
6. Martinez-Galarraga, J., Roses, J. R., & Tirado, D. A. (2015). The long-term patterns of regional economic inequality in Spain. *Regional Studies*, 49(4), 502-517. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2013.783692>
7. Shashyna, M. V. (2018). Rehional'ni aspekty strukturnoyi modernizatsiyi ekonomiky Ukrayiny [Regional aspects of structural modernization of Ukraine's economy]. *Biznes Inform – Business Inform*, 12, 107-112. [in Ukrainian].
8. Storonyanska, I., & Prokopyuk, A. (2018). Strukturni dysbalansy rozvytku ekonomiky rehioniv: porivnyal'nyy analiz Ukrayiny ta Pol'shchi [Structural imbalances of regional economic development: a comparative analysis of Ukraine and Poland]. Lviv-Bilostok. [in Ukrainian].
9. Onyshchenko, V. O., & Stavnycha, M. M. (2009). Byudzhethno-podatkovyy mekhanizm podolannya sotsial'no-ekonomichnoyi dyferentsiatsiyi rehioniv: teoretychnyy aspekt [Budget and tax mechanism for overcoming the socio-economic differentiation of regions: a theoretical aspect]. *Ekonomika i rehion – Economics and Region*, 3(22), 3-8. [in Ukrainian].
10. Chychkalo-Kondratska, I. B. (2011). Innovatsiynyy rozvytok rehional'nykh naukovo-vyrobnychyykh system [Innovative development of regional research and productive systems]. Poltava: Poltava writer. [in Ukrainian].
11. Varnalii, Z., Shevchenko, O. (2020). Determining disparities level in Ukraine's regions on the base of fuzzy-plural approach. *Economics and Region*, 1(76), 6-14. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2020.1\(76\).1912](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.1(76).1912)
12. Guryanova, L. S., Klebanova, T. S., Sergiyenko, Ye. A., & Goncharenko, G. S. (2012). Model' analiza asimmetrii regional'nogo razvitiya [A model for analyzing the asymmetry of regional development]. *Problemy ekonomiki – Economic problems*, 2, 27-33. [in Russian].
13. Ishchuk, S. O. (2011). Prohnozni modeli upravlinnya rozvytkom ekonomiky rehionu [Forecast models for managing the development of the region's economy]. *Regional'na ekonomika – Regional economy*, 4, 21-29. [in Ukrainian].
14. Semyanovskyy, V. M. (2011). *Metody sotsial'no-ekonomichnoho prohnozuvannya [Methods of social and economic forecasting]: Tutorial*. Kyiv. [in Ukrainian].
15. Chernyuk, L. H., Fashchevskyy, M. I., Pepa, T. V., & Kachala, T. M., et al. (2011). Rehional'no-prostorovi ekonomichni systemy Ukrayiny: metodolohiya i suchasna praktyka formuvannya [Regional-spatial economic systems of Ukraine: methodology and modern practice of formation]. Kyiv: CSPFU NAS of Ukraine; Cherkasy: ChSTU. [in Ukrainian].
16. Lösch, A. (2007) *Prostranstvennaya organizatsiya khozyaystva [Spatial organization of the economy]*. Moscow: Science. [in Russian].
17. Siebert, H. (1969). *Regional economic growth: theory and policy*. Scranton: International Textbook Company.
18. MacLennan, M., & Robertson, D. (1969). Regional policy in the United Kingdom. In *Backward Areas in Advanced Countries: Proceedings of a conference held by the International Economic Association*. London, Melbourne, Toronto, New York (pp. 37-51).

19. Shevchenko, O. V. (2006). Vzayemovplyv zmitsnennya dokhodnoyi bazy mistsevykh byudzhetyv i pozhvavlennya rehional'noyi investytsiynoyi diyal'nosti [Mutual impact for the improvement of the income base of local budgets and the enforcement of regional investment activity]. In *Visnyk L'vivs'koyi komertsiyanoi akademiyi. Seriya ekonomichna [Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Economic Series]*: Vol. 20 (pp. 29-36). [in Ukrainian].
20. Butko, M. P., & Tulchynskyy, R. V. (2018). Obgruntuvannya sutnosti vykorystannya metodolohichnykh pidkhodiv do stanovlennya novoho rehionalizmu [Substantiation of the essence of the use of methodological approaches to the formation of the new regionalism]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, 7, 9-12. [in Ukrainian].
21. Shevchenko, O. V. (2018). Metodychne zabezpechennya otsinky ta analizu rivnyia rehional'nykh dysproporciy Ukrayiny [Methodical maintenance for estimation and analysis of regional disparities' level in Ukraine]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi – Black Sea Economic Studies*, 36(2), 44-51. [in Ukrainian].

Varnaliy Z. S., Shevchenko O. V. Methodological approach to the development of conceptual frameworks for strategic regulation of regional development disparities.

The article forms a methodological approach to the development of conceptual foundations for strategic regulation of disparities in the social and economic development of regions. Based on the proof of a need to use the positive characteristics of disparities, the goals of their strategic regulation are determined. The article argues that through the regulation of disparities, it is possible to achieve both the maximum positive effect (in particular, change the redistribution of investment in favor of weaker regions) and the minimum negative effect (reduce the scale of disparities in social and economic indicators, decrease the cost of certain measures, which change the disparities' indices). The key features for constructing the concept of disparities regulation are determined. The concept of strategic regulation of regional development disparities is formed, which is based on a gradual replacement of the paradigm of overcoming disparities by the paradigm of their effective use. A methodological synergetic activity approach for the development of conceptual bases for strategic regulation of disparities is proposed. It is based on a combination of the use of a synergetic approach to the assessment and systematization of disparities and streamlining the activities of institutions that shape the policy of disparities regulation. The activities of stakeholders in the strategic management of disparities create a synergistic effect to improve the quality of strategic management of disparities. The developed concept of strategic regulation of disparities in regional development is the basis for the formation of a coherent system of principles, methods, and functions for further quantitative measurement, evaluation, interpretation, and modeling the disparities in the social and economic development of regions and the elaboration of a practical mechanism for strategic regulation of regional disparities. The obtained results can be used by local authorities in developing the regional development strategies.

Keywords: region, disparities in regional development, investment resources, local budget, regional development strategy, concept for regulating of disparities in regional development.

Варналій Захарій Степанович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (e-mail: vzs1955@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6654-8760>).

Varnaliy Zakhariy Stepanovych – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Professor of the Department of finance of the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Шевченко Ольга Валеріївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри регіоналістики і туризму ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (e-mail: olganiss@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0386-7550>).

Shevchenko Olha Valeriyivna – Dr.Sci. (Econ.), Assoc. Prof., Professor of the Department of regional studies and tourism of the Kyiv National Economic University n.a. Vadym Hetman.

Надійшло 10.10.2021 р.